

så udbredt omkring bygderne (2). Også blodrød storkenæb var anvendelig i farverier (3). Stinkende storkenæb skulle kunne fordrive vægglus (4).

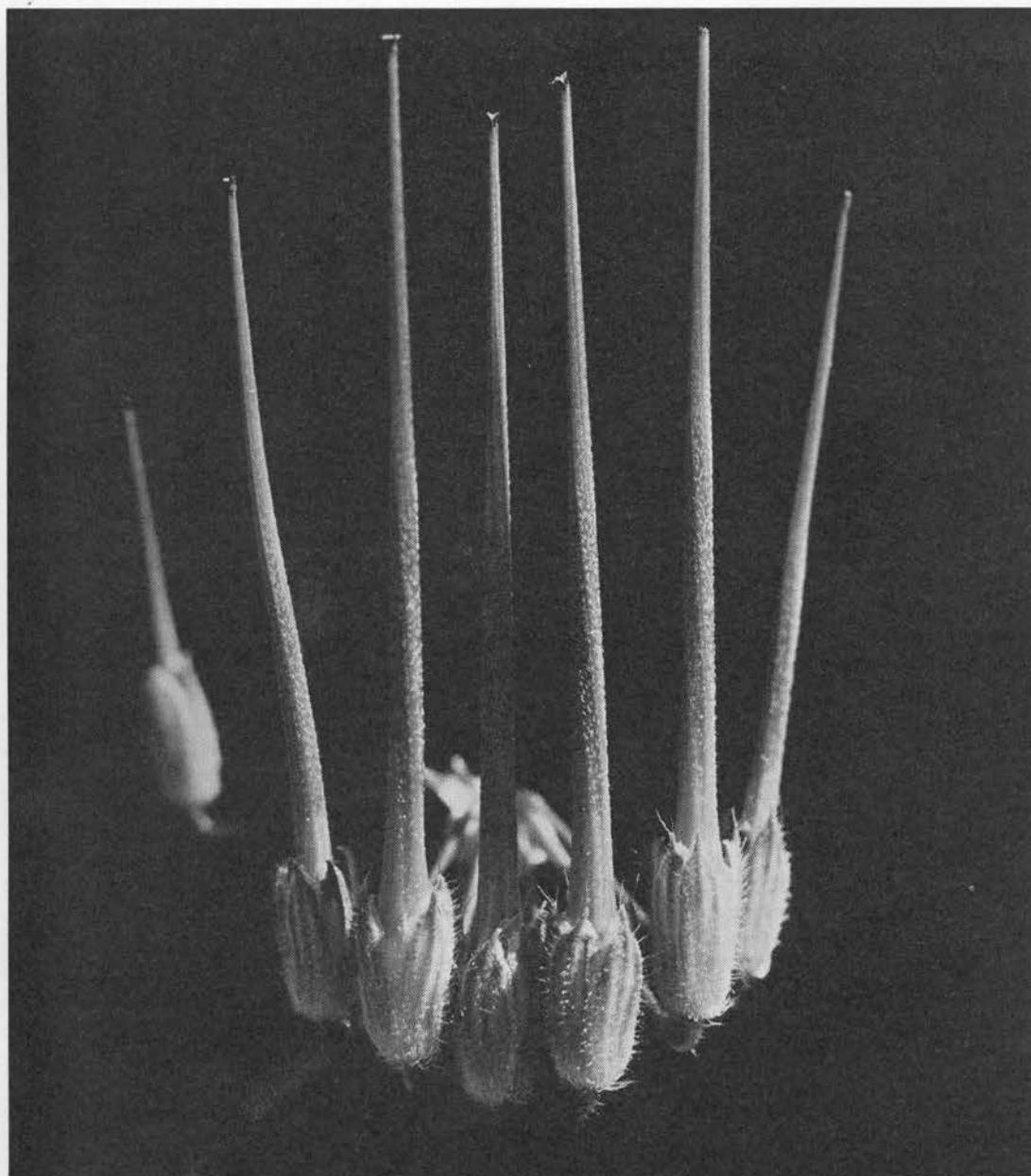
I en sengotisk hvælvingsdekoration fra o. 1520 i Vester Sottrup kirke, Sønderjylland, ses en blomst med gulbrune, hvidprikkede, på undersiden grønne kronblade, i midten rager støvdragerne frem som to langnæbbede fugles sammenslyngede halse; blomsten tydes af Broby-Johansen som bølgekornet storkenæb, der endnu gror i præstegårdens dige (5).

LITTERATUR: (1) 576 4,1799,394; (2) 873 148 (o.1780); 518 1800,204f (anvisn.); 93 4,1870,33; (3) 398 1806,642 og 1821,740; (4) 398 1806,640; (5) 103 32.

Hejrenæb, *Erodium cicutarium*

er almindelig på tørre, sandede lokaliteter, den lave stivhårede plante med fjernsnitdelte blade har i hver skærm 4-6 rosenrøde, lidt uregelmæssige blomster. Frøknudens ikke frøbærende

Hejrenæb. (EH).

del danner et langt »næb« på en fuglehalsslignende bøjet frugtstilk (jf. græsk erodios = hejre).

Navnet (1836ff) blev sikkert inspireret af Storkenæb, til hvis botaniske slægt planten hørte indtil 1836; *tranehals* 1838ff, *mejered* o. 1700ff, Sjælland, *mejekrog* NVSjælland, se ovenfor s. 313f. (1). Urten er anført i farmakopeen 1772.

Ved modningen snos hver af frugtens fem hygroskopiske lister proptrækkerformet opefter. Stukket gennem et stykke papir med gradinddeeling kan frøhalerne bruges som »barometer«: i varmt og tørt vejr er de krøllet sammen, i fugtig luft (før regn) retter de sig ud (2).

LITTERATUR: (1) 689 1,553f; (2) 668 1,1870,12; 243 1,1955,18f (Trellerup v. Roskilde o. 1880).

Pelargonier og Geranier, *Pelargonium*

er velkendte stueplanter med mange arter og talrige sorter (1); som 'geranie' betegnes også arter af de botaniske slægter Malva (»stikkelsbergeranie«), Salvia (»æblegeranie«) og Verbena (»citrongeranie«).

Pelargonie 1830ff af Pelargonium fra græsk = stork; frugten har en storkenæblignende forlængelse; 1820ff omdannet til bl.a. *pettergonie* Gil-leje og *Peder Gål ØSjælland*.

Geranie 1820ff af Geranium, se s. 313, omtydet til general; *vindueskigger* Als, Løjt 1914ff.

CITRONGERANIE 1914ff, *Pelargonium citriodorum*, *P. crispum*, har stærkt krydret, noget syrlig duft: *citronblomst* 1909ff, *citronurt* Bornholm.

ENGELSK PELARGONIE 1878ff til bastarder indført fra England; *kejserindepelargonie* København o. 1890, Stevns o. 1900, *ædelpelargonie* 1935, *baldamer* Mors og *københavnske baldamer* Vendsyssel om sort med sartrosa eller hvide blomster; *stadsmuskat* Bornholm; *kræftblomst* NVSjælland, Bornholm – siges at give kræft, sml. nedenfor.

MUSKATGERANIE, *Pelargonium graveolens*; *muskat* Jylland o. 1900ff, Fanø, Bornholm, på grund af den stærke duft opkaldt efter krydderiet; omdannet til *moskavurt* Bornholm og *moskovensplante* Fanø; *wintergeranie* København efter blomstringstiden, *liver-o-lenger* Bornholm og omdannet til *Olivia lev længe*, *livets længde*. Rosengeranie 1834ff, Sønderjylland, om-

tydet til *rosengeneral* 1919ff, M og ØSjælland, *bondegeneral* SFyn, *rosagran* Jylland. Den stærkt lugtende plante forhen anvendt mod ildelugt: *fisurt* Bornholm o. 1890, *fis(e)blomst* Jylland, *fismuskat* Himmerland, *fisfordriver* N Thy, *parfumetræ* Hobro, *tisurt* Sønderjylland; *lugt-blomst* Birkholm ved Tåsing, *vejskidurt* Bornholm (= fjerte-); som lægeplante: *ørepineplante* 1918ff, *ørepineblomst* Hanherred, *ørebomst* Falster, *tandpineplante*.

RUNDBLADET PELARGONIE med bastarder: *sten-muskat* Himmerland o. 1890ff, uvist hvorfor; *sildepelargonie* Røsnæs og *sildegeranie* Holbæk-egen o. 1920, bladene lugter som kryddersild; *stjernemuskat* Vendsyssel, (de) tolv søskende Als efter de mange blomster i skærmene; *Theodor Madam* Als, *madam Sibom* Ringstedegnen, *porcellænsblomst* Sønderjylland, *gammeldags blomme* (= blomst) Als, *husmandsrose* Esbjerg, Tølløse og *husmandsblomst* Ærø, SFyn, Orø, rullekone Ålborg, *rullekoneblomst* Lolland.

ÆBLEGERANIE, *Pelargonium odoratissimum*, N og VSjælland, *muskatgeranie* 1834-1918, *citron-geranie* 1883ff, *æblemuskat* Vendsyssel o. 1900, Thy, *citronblomst* Hillerød.

ROSENGERANIE 1834ff, *Pelargonium radula*, omtydet til *rosengeneral* MSjælland 1919, *rosen-gran* Jylland; *æblegeranie* Slagelse, heraf *æble-general* ØSjælland; *æblemuskat* Mors (2).

LITTERATUR: (1) 914 1, 44f; (2) 689 2,204ff; 360 1,1914,41; 609 25/6 1927; 418 43.

PRYDBLOMST; MOD ILDELUGT M.M.

Pelargonierne havde deres glansperiode for ca. hundrede år siden; man har ment, at de ikke kunne tåle »bylugten« (husholdningsgassen?) (1), men det årlige salg ligger dog på mellem en og to millioner planter eller for ca. 3 millioner kroner (1958; 2); 1943 solgtes i hovedstaden 388.000 (3), 1967 på Københavns Grønntorv 754.580 stk., af Odense, Århus og Ålborg salgsforeninger ca. 690.000.

Andendagsgildet for dem, der kom med mindre gaver (f.eks. en potteplante), kaldtes på Samsø en pelargoniefest (4).

Pelargonier skal skæres ned fastelavns mandag (5).

Blev stuelugten for stram, gned eller rystede man (»pirrede«) muskat- eller rosengeranien og syntes det friskede op; i en kendt historie sidder manden ved vinduet, ser naboen komme og